

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

GEONIC RESPONSA

IX.

FRAGMENT 2821—MS. Heb., f. 56, fol. 102 of the Bodleian, written in Syr. Rabb. char., 16mo, paper,—is a Geonic Responsum with reference to travelling by boat on the Sabbath. The permission to do such travelling on the Sabbath is here shown not to be original with the *Halakot Gedolot*, but to have been inserted by the Gaon Mar Jacob ben Mordecai, who incorporated it in the famous collection to give his own decision more weight. The few decisions by this Mar Jacob that have come down to us show him to have been a man of extraordinary independence¹. As a result he was often accused by his opponents of pretending to have traditional authority for his statements; particularly he was accused of invoking the authority of Jehudaï². We are not in a position to decide whether these charges have a foundation in fact. However that may be, they go to show the place assigned by the Geonim to the *Halakot Gedolot*, which they refused to recognize as the work of R. Jehudaï.

Recto.

אלה מן דרג³ הביאו לפניהם תאי³
וענבים ודין ז' הא דתני רב' אין
מפליגין בספ' פחות מג' ימים לפני
השבת⁴ ומפ' בהל' גרז'⁵ דכל היכא
5 דקנו לה שביתה בספינה מחולא
שפיר דאמי למיתב בה בשבתא
וסגויי מה לי מבעוד יום מה לי

¹ Comp. Müller, *Mafteah*, p. 73.² Fragment IV, *J. Q. R.*, XVII, p. 275.³ Arabic ^{٢٠}ج = Hebrew גך.⁴ *Shabbat*, 19 a.⁵ Editio Venice, f. 17 a, line 15; ed. Hildesheimer, p. 81.

שלשה ימים קודם שבת הילכך
 שפיר דאמי היל' כהדין פירושא
 10 או לא — הכין חזי' דהא מילתא
 דאשכחתון בהל' לא סבירא לנא
 דמעיקרא משמא דמר יעקב
 גאון בר מרדכי נע' איתמרא
 והכין איסתבירא ליה דהא דתניא

Verso.

בסיפה¹ רבן שמ' בן גמ' או' אי'¹¹
 צריך על כוליה מימריה האיי
 ואיסתברא ליה דאע"ג דיקומ'
 לן הל' כר' מחבירו רבן שמע'
 5 בן גמ' אביו היא ולא חבירו²
 וליתיה לסבאריו דמר יעקב
 גאון נ"ע ואפי' אמרי' הל' בהא
 מילתא כרבן שמ' בן גמ' לא פליגין
 אלא בענין פוסק עמו לשבת
 10 ואינו שובת³ דאמ' לך ר' צריך
 לאדכודה לשבתא ולשוויי לה
 הכירא דלא לידמי ליה גוי
 דיש' קא מחיל שבתא.

X.

Fragment 2807—MS. Heb. c. 13, fol. 22, in the Bodleian, written in Syr. square char., 8vo, paper, on one side only. It is what is left of a letter addressed by a scholar at Bagdad to an outside community. The first seven lines read as follows: "... And thus whenever you have

¹ *Shabbat*, 19 a.

² The same statement is found also in R. Hananel's *Commentary on Shabbat*, 19 a.

³ The editions read על מנא לשבוע, while R. Hananel, *ibid.*, and MS. Munich, agree with the reading of our fragment.

transactions¹ with the Government, I admonish you to let us know about them, that we may consult with the prominent members of the Bagdad community in the midst of which we dwell, namely, the sons of *R. Natira* and the sons of *R. Aaron* and then the Government will deal with you according as the Lord will aid your helpers. Thus do ye, and not otherwise, I adjure you."

There can be no doubt that the *Natira* referred to is the well-known supporter of *Saadia* in his struggle with the *Resh-Galuta*; and it follows as an obvious inference that *R. Aaron* must be *Aaron Sarajado*, the opponent of *Saadia*. Of the children of *R. Aaron* we know nothing; while of the sons of *R. Natira* the names have been preserved, *Sahl* and *Ishak*², as well as the fact that they were among the most prominent Jews in *Babylonia*. However, as *R. Aaron Sarajado* also was a man of wealth and influential connexions, it may readily be assumed that his sons too were counted among the leaders of the community.

The letter must have been written after the year 960, as it refers to *R. Aaron* as one who has departed this life (see line 5), but there is no clue as to the author of the letter. Unquestionably he must have been a man of considerable influence and high position; the whole trend of the letter makes that appear clearly. Identification of the writer with one of the *Geonim* is precluded by the fact of his residence in *Bagdad*.

Recto.

וכן כל הפיך ושאלה אשר יהי לכם מצד
המלכות הגד תגירוהו לפנינו כי אז נצוה
את בעלי בתים חשובים אשר בבגדד אשר
אנחנו יושבים ביניהם בני מר' נטירה ובני
מר' אהרון זכר הנאספים לברכה וזכרון פליטיהם 5

¹ The Hebrew expression הפיך ושאלה is a locution modelled after the Talmudic phrase שבוש הפיך.

² Comp. Harkavy, *Festschrift*, in honour of A. Berliner, pp. 37-8; and Friedlaender, *J. Q. R.*, XVII, p. 753.

לקְמָה ואז ישיבו לכם מאת המלך כאשר
 יספיק י'י' מעזנו בידם כן תעשו ואל תטשו
 — ואחרי זה אנו מצוים עוד וכותבים אליכם
 כתבי הזהרות ותוכחות לעורר את לבותיכם
 10 ולהקיץ את שרעפיכם על מצות י'י' אדנינו
 מה תעשו ותחיו בו וממה תסורו ולא תמותו
 כי כן חייבין אנחנו אולי נצא ידי חובתנו
 בדבר הגדול הזה אשר קבלנו וכן יום ביום
 תבשרנו בשלומכם כי שלום נפשנו הוא
 15 כי אם אין צבא אין מלך¹ ובאפס תלמידים
 אין הוד לחכמים ויהי י'י' בכם לכם וינהג
 עמכם ועמנו במדת רחמיו וחסדיו הרבים
 ושלומכם וברכותיכם וטובותיכם וכל הצלחותיכם
 ירבו לעד

XI.

Fragment 2634—MS. Heb. c. 18, fol. 40, in the Bodleian, written in Syr. Rabb. char. The writing is blurred in many places, but the illegible parts can be supplied easily, so that the text can be deciphered without difficulty. It contains seven Responsa, of the first of which but two lines are given, sufficing only to indicate that it dealt with a liturgical question. As no author is mentioned in connexion with any of the seven Responsa, it is an open question whether they were all written by the same author, and it is difficult to assign them to a specific date. In the view they take of certain *Halakot*, some of them show plainly that they belong to the *early* Geonic time.

2. The second of these seven Responsa deals with the passage *Berakot*, 5 b, שנים שנכנסו להתפלל וכו'. It is the opinion of the Gaon, that one of two persons alone in a synagogue may not go out before the other, lest the latter be disturbed in his devotions by being left behind as the sole occupant

¹ Comp. Pirke R. Eliezer, III: . . . צבא אין.

of the synagogue. From the expression *ומיתירא מן המזיקין*, used in line 10 recto, it appears that the prohibition applies only to the services at night. This is in agreement with the opinion of the Geonim quoted by Rabbenu Hananel in the *Responsa*, ed. Lyck, and by Nathan ben Yehiel, '*Aruk*, s. v. *טרף*, ed. Kohut, p. 19.

3. The Gaon prohibits the insertion of a phrase like *יְקִים עָלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ*¹ in the benediction *אִמְתָּ וַיְצִיב*. He does not stop at this specific injunction, but goes on and sets up the general principle that the *בִּרְכַּת נְאוּלָה* refers to the deliverance from Egypt, and has nothing to do with redemption in the future; hence no phrase pointing to the Messianic time is to be tolerated in this benediction, according to him. He fortifies the position he takes on this point by referring to the *נְאוּלָה* in the Morning Service as recited in the synagogue of the Academy, in which *נֶאֱלַל יִשְׂרָאֵל* follows immediately after *מִי כַמְכָה*. This view he shares with Rab Amram (*Seder Rab Amram*, 6 b); and there can be no doubt that the old *נְאוּלָה* contained no reference to the redemption of the future, as appears clearly from a comparison of the various rituals with each other. The Ashkenazic Ritual has *צוּר יִשְׂרָאֵל*, and the Italian has *בְּגִלָּל אֲבוֹת*, while the Sephardic has *נִיֵּאֱלָנוּ יְיָ צִבְאוֹת*. Indeed, it is doubtful whether, in the last, *נִיֵּאֱלָנוּ* is to be taken as a reference to the redemption at the end of time, seeing that the parallel passage, in the *נְאוּלָה* of the Evening Service, has *כִּי פָדָה*, the perfect form of the verb, hence an allusion to the past. It is noteworthy that the Ritual *רומניא* also has the reading *אֲבוֹת בְּגִלָּל*; but these words are followed not by *תוֹשֵׁעַ*, but by *הוֹשֵׁעַ*. Is this the original form of the prayer, or was the perfect tense of the verb a later substitution in accordance with the view of the Geonim that the *נְאוּלָה* refers to the past, and not to the Messianic time?

¹ Comp. *Seder R. Amram*, 19 a, first line. This insertion in the *נְאוּלָה* is, however, missing in the MSS. of the *Seder R. Amram* in the library of the Jewish Theological Seminary of America.

4. The fourth Responsum deals with the question whether the Reader in the synagogue is to repeat ברכו for the late comers. In the Geonic collection שיערי חשונה, No. 205, ed. Leipsic, 20 d, we have a decision by Sar Shalom Gaon on the same question, to the effect that the Reader is to repeat ברכו for those who have not recited the שמע. Our fragment, on the other hand, makes the explicit statement (lines 3-4, verso) that the Reader is not to repeat, even for those who have not recited the שמע. However, it would seem to me that the text of our fragment stands in need of a change; if we read וכבר instead of ולא, in line 3, the difference between the two Responsa disappears entirely¹.

5. This Responsum contains an explanation of the term נץ החמה, derived by the Gaon from its use in Targum Onkelos.

6. Here we have the opinion of the Gaon on the subject of מולייתא, discussed by the Talmud in *Pesahim*, 74 a-b. The Gaon shares the view expressed by the Rabed, in his השנות on Maimonides מאכלות אסורות, VI, 17, according to whom the Talmudic permission covering מולייתא extends to קדירה—a view opposed by R. Natronai Gaon and others, who limit the permission of the Talmud to צלי². Another interesting point in this Responsum is the reference to הרחה with hot water, the use of which is opposed by all authorities except Maimonides³.

7. The last Responsum of the group contains a decision permitting the use of a fowl though it has been prepared with the liver. This must be an exceedingly old decision, for all authorities known declare fowl טרפה if the liver of the bird has been cooked with it, instead of being removed and broiled separately⁴.

¹ Comp. *Seder R. Amram*, 15 a.

² Comp. שיערי חשונה, 263, ed. Leipsic, p. 24; הלכות פסוקות, 44 and 45; Maimonides, l. c.

³ *Baal Ittur*, ed. Lemberg, II, 2 d; Maimonides, l. c.; comp. also Müller, *Mafteah*, 279.

⁴ ד"ט, 45; ש"ח, l. c.; Müller, l. c., and 70.

Recto.

. ד משום דתפילת מוסף לא קביע מקומה אבל כי האי גוונא מצלי
 יחיד בבית הכנסת ויוצא למלא¹ ושפיר דאמי ואין בכך כלום וששאל²
 כשנכנסין שנים לבית הכנסת אחר קדם וסיים בגאולה מהו להפסיק ולהמתין
 לחבירו ויתפללו שניהם כאחד או דילמא כיון דתכף לגאולה תפילה לא צריך
 5 לא כן הוא פירוש שמועה זו ושאמרו חכמ' שנים² שנכנסו להתפ' וקדם
 אחד מהן וסיים ולא המתין לחבירו לא כמש' היא ואין דומה לזו:
 וכן פירוש ב' שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהן ויצא מבית הכנסת
 ולא המתין לחבירו ונותר חבירו לבדו בבית הכנסת כיון שרואה
 שנותר לבדו מטרפת דעתו ומיתירא מן המזיקין ועוקר לבו מן התפילה
 10 ואין בו לכוון לבו ודומה כמו שלא התפלל לפיכך טורפין לו לאותו שקדם
 ויצא תפילתו בפניו²: והא דמקום שאמרו להאריך אין רשאו לקצר³:
 יש שמאריכין בגאולה שלאמת ויציב ואומ' יקים עלינו יי' אלהינו
 מלכותו גדלו ותפארתו ומאריך הרבה ושנה⁴ או לא: כך ראינו
 שאי אפשר לאמר כן משני טעמ' אחד שכך שנינו³ בשחר מברך
 15 ב' לפניו וא' לאחריה בערב מברך ב' לפניו וב' לאחריה וכי תימא
 אחת ארוכה ואחת קצרה בערב הא דאמור אבל באמת ויציב א'
 אחת לאחריה היא וכיון דאחת היא היאך אפשר לומר אחת ארוכה
 ואחת קצרה וחלא אחת היא: טעם אחר אמת ויציב כולל
 אין בה בקשה ורחמים כל עיקר אלא סידר יציאת מצ' בלבד
 20 ומעשה שהיה היאך אפשר לומר יקים על⁵ מלכותו ולבקש
 רחמים הו' לכן לא מיתבעי למימר וכל שכן שא'⁶ בב' ישיבות
 ובבית רבינו אין אנו אומ' אילא יי' ימלוך לעולם ועד
 משאמרו יש' על ים סוף וששאל²
 צבור הפודם על שמע וגומר את הסדר
 25 ש מהוא שאומר ברכו בשביל בני אדם
 לאחר שאמ' שלח ברכו: או נמי
 בני אדם שנכנסו לאחר שאמ' שלח
 . . . ולא מש' . . . יש בכך משום

¹ למאכחו = ² Berakot, 5 b; the reading of our fragment differs from that of the editions, as well from that given in MS. Mun.

³ Mishnah Berakot, I, 4; Gemara, ibid., 11 a.

⁴ Read: כיון דתכף לעשות כן או לא.

⁵ עלינו = comp. line 12.

⁶ שאין אמרין =

Verso.

אין זימון למפרע¹ או לא מה עינין זימון ואין זימין למפרע
 בברכת המזון וברכו משום שהסדיר שבחו שלחן ולהתפלל
 עינין זה על זה אילא כך הלכה אם אותן בני אדם שנכנסו כאחד ולא
 קראו קרית שמע אל יחזור ויאמר ואם אמר מוצא שם שמים
 5 לבטלה היא: ושש' זמן הנץ החמה: הנץ החמה כמשמעה
 בשעה שמבקשת חמה להראות פניה כמשכתוב ויצא פרח ויצין
 ציין ומתרג' ואנץ נץ בשעה שמואדים העולם וחמה מלבלבת לצאת
 כמות עשבים ואלנות שמבקשים להוציא עלין כמש' הנצו הרמונים
 תחילת הראות פניה ושש' תרנגולת אם נמלח תוכה יפה יפה
 10 ומדיחה יפה יפה ונתן מים ראשון² רותחין מכלי ראשון לתוכה או נמי
 מכניסה בכלי ראשון מהו לעשותה מלאיתא שריא או אסירא:
 כך ראינו מלאיתא והדחה ברותחין כך אמרו חכ'³ הא מלאיתא
 מאן דאסר אפילו פומה לתחת מאן דשאר אפילו לעיל והילכתא
 דמלאיתא שריא אפילו פומה לעיל ודוקא שלא נתן לתוכה תבלין
 15 דאסירא משום דבלעי הצר⁴ תבלין מן ההוא דם אבל ודאי מלחה
 מלחה והדיחה כמשש' שמלחה והדיחה ברותחין אפילו נתן
 לתוכה תבלין שריא: ותרנגולת שנתבשלה ונמצא בה
 כבד פחות מכזית זורק את הכבד ואוכל את התרנגולת
 ומותרת לכתחלה ואפילו היה יתיר מכזיתא זורק את הכבד ואוכל
 20 תרנגולת מה טעם מפני שכבד חרי הוא בעצמו: מה
 אוסר את תרנג' דם שפלט מן הכבד בודאי דם שפלט
 אינו הווה יותר ממששים בתרנגולת לפיכך אינו
 אלא אסור הכבד ומותרת ועוד מצאנו שהק⁵ . . .
 חכמי אפילו בדבר שחמיר מזה הרבה
 25 דתנן⁶ הלב קורעו ומוציא את דמו⁷ . . .
 קורעו אחר בישולו ומותר:
 ששיעור מדם שחיטה בשעת . . .
 בהמה נכנס דם שחיטה . . . נה . . .

¹ Berakot, 45 b.² Reading doubtful.³ Pesahim, 74 b; the editions read מלייתא, while MS. Bodleian has מליחא = מלייתא of our fragment.⁴ הציר = ?⁵ Read שחילי.⁶ Mishnah Hullin, VIII, 3; Gemara, ibid., 109 a.⁷ Read לא.

XII.

Fragments 2760—MS. Heb. d. 48, fols. 13, 14 ; and 2826—MS. Heb. d. 63, fols. 60, 61 Bodleian ; Syr. Rabb. ; 4to, vellum. These two fragments not only are written in the same characters, but they actually belong together, so that 2826, fol. 61 is the continuation of 2760, fol. 14, and 2760, fol. 13 is the continuation of 2826, fol. 60. Whether the first quire of two leaves precedes the latter, or vice versa, cannot be determined. The arrangement I have made is based upon the fact that the first-mentioned set deals almost wholly with the treatise of *Gittin*, and the other set with *Baba Mezia*. I shall hereafter refer to the set dealing with *Gittin* as Fragment A, and that dealing with *Baba Mezia* as Fragment B.

These two fragments contain thirty-one Responsa, all, with the exception of four, being new material. Neither the author of the collection nor its date can be fixed ; indeed, it is doubtful whether all the Responsa have one and the same author. The collection may be a later grouping of Responsa from different authors. Judging from language as well as subject-matter, Fragment A and Fragment B form each a unit, whatever their relation to each other may be. A possible exception may have to be made for Responsa 9 and 10, which do not seem to belong to Fragment A, and which, indeed, are found elsewhere, as will be shown presently.

Fragment A contains the following ten Responsa :

1. Of the first Responsum only the end has been preserved, but even in its fragmentary state it is of some importance for the textual criticism of *Gittin*, 77 b. This passage in our text of the Talmud gives an anonymous discussion on a decision rendered by R. Joseph. In the Responsum, the Gaon ascribes the discussion to Samuel and Rab Jehudah. We must conclude that R. Joseph cannot be the well-known authority of that name, who lived two generations after

Samuel, but must be identified with אַסא¹, the older colleague of Samuel, whose full name was Joseph.

2. The second Responsum also deals with *Gittin* (79 a). Besides explaining the text, the Gaon expresses his opinion as to the authoritativeness of the statement by Raba with regard to רשויות.

3. Here we have the very important decision, that an error in writing out a bill of divorce may be corrected between the lines without invalidating the instrument. Though this Geonic decision was found in the Responsa Collection, Mantua, No. 97, none of the codifiers from Maimonides to the present time refer to it, though the view expressed in it is opposed by them all. According to them, a bill of divorce is rendered void by a correction of its text. It is characteristic of the Geonic times that the Yerushalmi and the Tosefta are ignored: the very authorities used by the codifiers².

4. The Gaon holds that a Gentile cannot be made a messenger to carry a bill of divorce. He makes no reference to the decision on the same subject rendered by R. Ḥananiah³, who, as a rule, was freely cited by the Geonim. The inference that our decision anticipated R. Ḥananiah's is not unwarranted. It should be mentioned that the text, especially in lines 23-24, is corrupt.

5, 6. These two Responsa contain explanations and decisions on matter contained in *Gittin*, 80. The interesting point is, that the Gaon maintains, that decisions are to be made with Samuel as against R. Ada bar Ahba, while the codifiers, including even so early an authority as Alfasi, decide with the latter against Samuel.

7. The Gaon states it as his opinion that the form of גט קרה had become obsolete⁴, as it had originally been instituted for the places settled entirely by priests.

¹ On the relation of אַסא to Samuel, comp. Harkavy, *Responsen*, 274.

² Comp. *Tosefta Gittin*, IX, 8; ed. Zuckerman, p. 334; *Yer. Gittin*, VIII, 50c. ³ Comp. Müller, *Maṣteah*, 72; and Harkavy, *Responsen*, 312.

⁴ Alfasi as well as the other codifiers gives very brief treatment to גט קרה; they, too, considered it an obsolete form.

8. This Responsum is the first in the Collection not dealing with divorce matters. Possibly it belongs to another Collection. According to it, a guardian of orphans appointed by their father before his death cannot transfer his charge to another without further formalities. He must appear before court and explain his situation, leaving it to the discretion of the tribunal to select a substitute.

9, 10. These two Responsa in the same relative order are found also in the Responsa Collection, Mantua, Nos. 88 and 89. The first of them demonstrates how meat may be used without מליחה¹. The second of them deals with the calling up to the reading of the Law. It decides, that in case not enough men are present at a public service who can themselves read the assigned portion, the same limited number of adepts may be called up a second and even a third time. It is noteworthy that in the Mantua Collection this Responsum is given in Hebrew, while our MS. has it in Aramaic. There can be no doubt that the latter is the original form. A similar decision, also in Aramaic, given on the authority of R. Natronai, is to be found in *Seder Rab Amram*, 29 a.

Fragment B begins with Responsum 11.

11. Of this Responsum only the last sentence has been preserved. It deals with the subject אין אדם מוריש שבועה לבניו (*Shebuot*, 44 a).

11 a. This Responsum also treats of a subject in *Shebuot* (38 b), the difference of opinion between Rab and Samuel as to the amount of a claim justifying an oath.

12. Here we have a very important decision with regard to the Halakah, that no man may be fined on his own confession. According to the Gaon, this law cannot be applied in the case of לא מפקין. This, however, is not the view of the great codifiers, as can be seen from *Tur*, *Hoshen Mishpat*, I, 3 a, ed. Königsberg.

¹ In later Geonic times this lenient practice was not permitted. Comp. also Alfasi, *Hullin*, VIII, ed. Wilna, p. 28, and Müller, *Massekhot*, 279, and *Ba'ul Ha-Ittur*, ed. Lemberg, II, 2, below.

13. The Gaon decides : *המנביה מציאהל חבירו קנה חבירו* (*Baba Mezia*, 8 a). He adds that the questions raised by Raba do not imply that he rejected the principle; they merely indicate his abstract theoretic interest in the matter, not any practically valid objections.

14, 15 are brief explanations of *Baba Mezia*, 10 a and 12 b.

16. The Gaon explains the expression *לפנים* in *Baba Mezia*, 16 a. A Geonic explanation of the same expression was known to Rashi. The latter takes it to mean the inner chamber of the Academy, while our fragment takes it to mean the innermost recess of the heart.

17. This Responsum is found also in *צ"ש*, p. 90, No. 28. It contains a description of the different kinds of documents enumerated in *Baba Mezia*, 16 b.

18. A short explanation of *Baba Mezia*, 11 a.

19. In explaining the Talmud passage, *Baba Mezia*, 9 b, the Gaon speaks of three different classes of society: first, the aristocratic class, consisting of the Nassi, the Gaon, and the Ab-Bet-Din; second, the middle class, scholars and merchants; and the third class, slaves, watchmen, and professional tipplers. The expression Nassi is rather startling; the expected word is Resh Galuta. The supposition at once suggests itself that the Gaon and Ab-Bet-Din likewise do not refer to the Babylonian institutions, but to similar officials in Palestine or Egypt. But this hypothesis is disposed of by the fact that the words for "watchman" and "tippler" are Persian, and no Babylonian or Egyptian would have resorted to this language. We are therefore forced to the inference that Nassi stands for Resh Galuta, as it sometimes does in both Talmudim.

20. The Gaon gives a definition of *טובת הנאה*, and in explaining it he cites a Persian-Arabic saying, the meaning of which I confess myself unable to determine.

21. This Responsum is interesting on account of its explanation of the word *תירא*, which occurs in *Baba Mezia*, 21 b, and, according to the Gaon, means "edge of a field."

The Gaon evidently connects the word with the root ¹אנר, meaning "to frame, to hedge about." But the Gaon seems not to be right, as חנינא occurs in the Targumim in the meaning of "staff," a meaning that suits the passage in *Baba Mezia*.

22. This Responsum likewise is interesting from a philological point of view. The Gaon explains תרארא (*Baba Mezia*, 20 b) to mean "blockhead," like the Arabic ^(?)الرعاء. I cannot conjecture the etymological basis for this explanation.

23-25. These three Responsa are brief explanations of *Baba Mezia*, 25 a, *Pesahim*, 47 b, and *Baba Mezia*, 6 b, below. They contain nothing new.

26. This Responsum treats of the Halakah, אין הולכין בממון (אין הולכין בממון) אחר הרוב (*Baba Kama*, 46 a), and offers several interesting *variae lectionis*.

27. This Responsum is allied with the last. It discusses a point in *Baba Batra*, 92 b, where the Halakah, just mentioned, אין הולכין וכי, is fully treated.

28-31. The last four Responsa offer explanations of *Baba Batra*, 93 a, 93 b, 95 b, 97 a. Responsum 29 is particularly interesting. The Gaon had a reading different from our text, and his reading is not without Halakic importance.

Recto.

וואמ' רבנן מעשה רב ודקשיא לך מאי שנא מההוא גברא
דורק גיטא לרביהו² התם נמי נימא עד דמאמי גיטא לידה מאי דאמי
הכא להתם התם רשות הרבים היא וקרוב לה וקרוב לו לא מחזק
בירה דילה משום הכין אמל' שמואל לרב יהודה³ התם חצר דילה היא אי נמי

¹ Did the Gaon think of גורא "bank of a river"?

² *Gittin*, 77 b.

³ The words שמואל לרב יהודה are not in our text of the Talmud.

- 5 דאשליה¹ מקום . . . עד דמטא לידה דתניא² נתנו בידה אין לי אלא ידה
 II גנה הצירה וקרב' מניין תל' לומ' נתן בידה מכל מקום: ודשאלת³ כגון שהיו
 מחצה התחת⁴ עורפות על העליונות הכי דאמי הכין חזינא דקא'
 תאני⁵ היתה עומדת בראוש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאוור הגג הרי
 זו מגורשת הוא מלמעלה והוא מלמטה וזרקו לה כיון שיצא
 10 מרש' הגג נימחק או נשרף הרי זו מגורשת ומקשינן היא מלמעלה
 והיא מלמטה הא לא מינטר אמ' ר' יהודה אמ' שמואל כגון שהיו מחיצות
 התחתונות היבא דיתבא היא עורפת על העליונות דכי זריק לה
 מלמעלה למטה אתינאיה על ההיא טופינא דטפיא מחיצות
 תחת' על העליונ' והא דאמ' ראבא שלוש שמידות⁶ בגיטין דקאמ'
 III לענין שבת ולענין חטאת אבל לענין גיטין הלכה היא: וגיטא
 16 דטאעי ביה סופר בדיתהוויין⁷ או בכרן או בודן או בכל
 דטאעי תלי בן דרא לדרא ושפיר דאמו דלא עדיף
 גט מספר תורה דקאמר' הלכה⁸ תולין את השם
 IV ולא מיפסיל גיטא בהכין ולשדורי גיטא
 20 ביד ארמאה כיון דבאעי למימר בפני
 נכתב בפני ניתחתם ולא מצי אמי
 פסול ואי דאיבא שהדי יש'⁹ אחריני
 דשהדי על חתימת ידי דהלך
 שהדי נתניה הלך יש'¹⁰ ועוד תנן
 25 בהדיא הכל¹¹ כשירין להביא את
 הגט חוץ מחרש שומה וקמן
 והסימא והנוכרי וקא'
 עלה דנוכרי משים דלאו
 בר תורה¹² היא והדאמ' ר'
 30 חייה בר אבא¹³ אמ' ר' יוחנן

¹ as in שוליא, *Baba Kamma*, 32 b = אשל = אשלי
 אושלה.

² *Giffin*, 77 a.

³ *Ibid.*, 79 a.

⁴ = התחתונות.

⁵ Read himself; the copyist forgot himself, and after having written מירה שולש, which is to be read ש = שלוש and מירה again wrote שמירה, which is to be read ש = שלוש.

⁶ About the spelling with three yods, comp. *Responsen der Geonim*, ed. Harkavy, 13, 255, 436.

⁷ *Menahot*, 30 b.

⁸ = ישראל.

⁹ *Mishnah Giffin*, II, 5; *Gemara*, *ibid.*, 23 a.

¹⁰ Editions: כריה; R. Hananel: ההירה.

¹¹ Editions: אסי.

Verso.

אין¹ העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת
 גיטין וקידושין ואף על פי ששנויה אם היתה עברה זכתה לו וקשיא לך
 מה לענין אם היתה עברה זכתה לו לאין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה
 מיד בעלה טובא מעלין בהדארי ומובא שיכן בהדארי אם
 5 היתה עברה זכתה לו הכין פירושה הא עברה שיפחה דראובן היא וקאמ'
 ארון דילה דקא נחא לי לאפיקה לחירות לברא דהאוי לה והא בראיתא
 רבי היא וקאמ' רבי אי הא שפחה לאי עברה היא כוון דליתיה לולד דילה
 במעה ועדאן לא מתעבר לה לא שאווי מימריה שום מידעם אבל
 אם היתה עברה זכתה לו דראמי לולד דאיתיה בביתא ואיחידא
 10 באבא באנניה² וקאמ' ר' יוחנן אף על פי ששנויה אם היתה עברה זכתה
 לו זכיא ליה למשקל ליה גט שחרור להאיי ולד דאיכא בכרסה אפילו
 הכין אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה וכמא דמענית
 בה נהרא לקמיה עד סופה דקאמ' וחד אמ' הינו טעמה דרבי בחזקה³
 דעבר⁴ עובר ירך אמו ונעשה כמה שהיקנה לה אחד מן איגריה
 v והא מתנ' דהזרק⁵ כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות וקאתאני
 16 בנזה תצא מזה ומזה וקשייא לך לא משכחת לה דתצא אלא מחד
 כגון אחתיה דראובן ראינסיבא לעלמא ואית לה צרה ומית
 החיא איניש מעלמא ואזל ראובן ונסבה לצרה דאחתיה
 לסוף אישתכח אחתה אילונית ופקינן לה מיניה
 מאי תצא מזה ומזה איכא האכא כלום 20
 מפקינן לה אילא מראיבן בלחוד: לאו הכין
 סוגיה דהא מתנ' ולאז כי היבין דקשיא לך
 הוא אלא סיגיא כל עריות שאמרו
 צרותיהן מותרות ומאי נינהו שש
 25 עריות חמורות מאילו וכל' מתנ'⁶
 מי איפשר למימר דאזל ראובן
 ונסבה לצרה דאחתיה וקתאני
 תצא מזה ומזה הא קא הויינן בה
 בהדיא⁷ יכול שש עריות חמורות
 מאלו יהו צרות אסורות אמרת 30
 וכ' עד יצאי שש עריות

¹ *Gittin*, 23 b.² Read באנניה.³ Read קס'.⁴ Read עבר.⁵ *Mishnah Gittin*, VIII, 6; *Gemara*, *ibid.*, 80 a.⁶ *Mishnah Yebamot*, I, 3; *Gemara*, *ibid.*, 13 a.⁷ *Yebamot*, 3 b, where our texts have: . . . שידיו צרותיהם:

Recto.

חמורות מאלו הואיל ואי אפשר לינסות לאחין צרותיהן מותרות
 דאין צרה אלא מאח: אי לא הכין משכחת לה כגון דאית להון יבמין
 להלין שש עריות והלכו הצרות האילו וניסאו לשוק והלכו שש עריות
 האילו וניתיבמו ונמצאו אילוניות הלן צרות דולחון דאניסבו לשוק כיון
 5 דיבמות נמצאו אילוניות ויצאו הלן צרות דניסאו לשוק מן . . .¹ בעליהן
 ומיבמיהן וכל הדרכים האילו בהן: ומנ' לן דהכין היא ולא שיק ראובן דנסבה
 לצרה דאחתיה כל עיקר דקאמרינן² על הלכו הצרות האילו וניסאו:
 ניסאו אין זינו לא תימ' תיהוי תיובתיה דרב המנונא דא' רב המנונא
 שומרת יבם שזינתה פסולה ליבמה לא לא³ תיהוי תייבת' והכין קתאני
 10 ניסו והוא הדין לזינו והאיי דקתני ניסאו לישנא מעליא: ואמרינן
 לישנא אחרינא איבא דאמרו ניסאו והוא הדין לזינו נימ' מסיע ליה לרב
 המנונא דאמ' שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה לא ניסאו דוקא
 דמיחלפא בתאשה שהלך בעלה למדינת הים והשתה דרב המנונא
 לאו הלכה היא דעיקרא מן גמארא דארושה⁴ דאמרי במערבא לית
 15 הילכתא כרב המנונא ומקשינן ואלא הקתאני שומרת יבם וכוונסה
 ומפרקינן המנו ר' עקיבא היא דאמ' אין קידושין תופסין בחיבי לזין
 ומשוי לה כערוה: אבל ודאי דקשיא לך דאזל ראובן וניסבה לצרה
 דאחתיה הא לא איירינו בגוה כל עיקר והא מתנ' ר' עקיבא היא דאמ'
 יש ממזר מחיבי לזין ותוב דקשיא לך נמצאו אילוניות קשיא
 20 כולה אמרינן א . . . א⁵ אמי היבין אמרינן בה נמצאו אילוניות קשיא
 לא קשיא לא סגי' דלא הוי או כולחון בכל חדא וחדא היני דלא מצית
 לה ליתא ומע' לו דאמרינן הכין דתנן⁶ חמש עשרה נשים פוטרות וכול'
 וקתאני וכולן אם מתו או נמאינו⁷ או נתגרשו או שנימצאו אילוניות ואן
 אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנימצאו אילוניות
 25 או שמאנו הא נמי תיהוי כי הנך ג'⁸ הכונס את יבמתו והלכה צרתה
 וניסת לאחר ונמצאת זו אילנית תצא מזה ומזה וקשיא לך מי איבא

¹ Read קדי.² *Giffin*, 80 b, and parallel passages.³ From the second לא till קתאני are the explanatory words of the Gaon.⁴ *Soṭah*, 18 b; the reference גמארא דארושה given in the text is incorrect, as the passage in question is not found in the fourth chapter of *Soṭah*, היה מביא, but in the second chapter, פרק ארושה.⁵ Read אמי.⁶ *Mishnah Yebamot*, I, 1; *Gemara*, *ibid.*, 2 a.⁷ Read מיאנו.⁸ *Mishnah Giffin*, VIII, 7; *Gemara*, *ibid.*, 80 a.

vi ממור מיבמה אין המני ר' עקיבא דאמ' יש ממור מחיבי לאוין; כתב¹
 סופר גט לאיש ושובר לאשה ונתנו זה לזה וכו' ושאלתה לכם כתנא
 קאמא או הלכה כר' אלעזר אן הכין מהויל מילתה תנא קמא סתמא קאמ'
 30 אתא ליה ר' אלעזר פרשה למילתא אם לאלתר מצאה הרי זה גט אם לאחר

Verso.

זמן יצאה אינו גט ואתא ליה שמואל ורב אדה בר אהבה² ושבקה למימרא
 דתנא קמא לגמרי וקא האווי במומרא דר' אלעזר היכי דמי לאלתר והיכי
 דאמי לאחר זמן הכין מהויל מילתא דסוגין כר' אלעזר כשמואל³ ורב אדה
 בר אה' בעינו לאותוכי תייבתא לשמואל תני לא כל הימנו שלבעל ראשון
 5 לאבד זכותו שלבעל שני בשלמ' לרב אדה בר אהבה דאמ' עמדו ונישאו
 הינו דאיכא בעל שני אלאל שמ' דאמ' כל זמן שיושבין זה הא לאלתר הא ליכא
 ניסו אין האכא כלל מאי שני קשיא הא מתנ' לשמואל ומפרקין אליבא דשמואל
 זכות הראייה לשני וקם ליה שמואל במילתיה ולא איתיתב ושמואל ורב אדה בר
 VII אהבה הלכה כשמואל — גט⁴ קבה הכל משלימין עליו ומאי משלימין עליו עדים
 10 דקאתני אפילו קרוב והשתה גט קרח ליתיה וגט מקושר ליתיה ולא עבדינן
 בהון מעשה וסלקוה רבנן לגט קרח דקאמ'⁴ מאי טעמ' דגט קרח גזירה
 משום כולכם וזימנין דהאוי ז'ח'ט' ואמל' כולכם חתומו ופאיש חד דלא חתים
 ולא קא מקימא שליחותיה דבעל הילכך גזרו ביה רבנן וכן מקושר כי
 דקאמ'⁵ אתרא דכהני הוא דהוה קפדי ומגרשי נשיתן והשתא ל' נהוג גט
 VIII מקושר משום דלהווא אתרא דכהני הוא דתקינן להון רבנן; ודשאל'
 16 אפטורפא בנודמנה לו דרך יכיל למנוי הוא אפטור' אחרינא או לא
 כך ראינו דלא יכיל למנוי אפטור' חליפיה מאי טעמ' דמיתנא לדיליה
 הוא דהימניה ולא הימניה להווא אחיר דהוה הקמיה ולא מנייה ולא
 סמך עליה: דאמרינן בשלמא שכיב מרע הימניה לדיליה על ממזניה
 20 דממונא דנפשיה הוא וכל דבר עביד ביה אלא אפטור' מי יכיל למינוי
 אפט' על ממונא דלא דיליה הילכך לא יכול אלא מה תקנתו לית לבי דינא
 ולימא קמי בי דינא דאנא נודמן לי דרך ואיני יכול לעמוד וניסתלק

¹ *Mishnah Giffin*, VIII, 8; *Gemara*, *ibid*.

² *Giffin*, 80 b.

³ Read . . . "and as to the difference of opinion between Samuel and R. Ada Bar Ahba . . ."

⁴ *Mishnah Giffin*, VIII, 10; *Gemara*, *ibid.*, 81 b.

⁵ *Baba Batra*, 160 b.

ix בבי דינא ולוקמון בי דינא אפטור' מן בית דינא ודוכתא דליכא מילחא
למומלח בישראי אם אן אפשר לאוכלו צלי מביא חתיכות בשר
25 ומניחו לפניו ומרתיה את הקדירה ער שיעלה עמוד ונוטל חתיכה
אחת וחוזר ומרתיה עד שעלה עמוד וחוזר ומוטיל¹ חתיכה אחרת
עד שייכלה בשר ודבר זה אסור למוסרו לנשים ולעמי הארץ
x שאין יכולין לעמוד על הולכות חליטה: ודוכתא דמצלו בה
וליכא ז' למיקרא בסיפרא תנן ומתלתי² ושפיר דאמי
וטפי עדיף מלמיכטל 30

Recto.

xi לבניו כיון דלא שקלין בלא שבועה ושבועה לא יכלין לאישתבועי.³
xi^a מוריש שבועה לבניו⁴ לא שקלין מידעם ופקע ממינהון והטענה שתי
כסף⁵ דפליג רב ושמואל⁶ אתא ליה ר' אבא שקלה למילתא דקא⁷ מתניתין כותיה
דרב וקראי כואתיה דשמואל⁸ או לא מי דקאמרינן⁹ תאני ר' חייה לסיועי לרב הלכ'
5 כרב מאי טע' דמתנית' דר' חייה דקא אינון דקאמר¹⁰ אמל' ר' לאו אמרי לכו כל מתנ'
דלא איתמרא בדבי ר' חייה ור' אושעיה לא תיתבו תיובתא מינה משבשתא היא ולא
xii איתמרא בי מדרשא לתרוצי: והא דקאמ'¹¹ מה פיו שאין מחייבו קנס מחיבו שבועה
וראי הכין היא ולית בה קושיא מחיבו שבועה מודה מקצת טענה ישבע:
ואין מחיבו קנס כגון ל' שלעבר נ' שלאונס ושלמפתה וק' שלמוציא שם רע ונזק וחצי נזק
10 ועין שלעבר הלין כולהון אין משלם אדם על פי עצמו חדא מינהון¹² מעשה ברבן
גמל' שסימה את עין טבי עבדו והיה שמח שמחה גדולה מצאו לר' יהושע אמר לו
יהשע¹³ אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות אמר לו במה¹⁴ אמ' לו שכבר¹⁵
סימית את עינו אמ' לו אין בדברייך כלום שכבר הודית אלמא כל קנס אין משלם
על פי עצמו אנת איתיה לך קושיא דלא דאמי ואמרת טעמה דאמ' לא חבלתי מעולם¹⁵
15 קנס על פי עצמו: קשיאן על הדאדי מאי קשיאן על הדאדי הכי קאמ' אי חבל

¹ Read ונוטל.

² שונים ומשלשים = comp. *Seder R. Amram*, 29 a, and *Responsa Collection*, Mantua, 99.

³ Read אדם שדי.

⁴ *Shebuot*, 48 a.

⁵ *Mishnah Shebuot*, VI, 1; *Gemara*, 38 b.

⁶ *Shebuot*, 39 b.

⁷ דקא אמר.

⁸ Read כש מואל או לא.

⁹ *Shebuot*, 70 a.

¹⁰ *Hullin*, 141 a, below, where our texts read:

אמר ליה ר' יורא לאו אמינא לכו כל מהניחא דלא תניא בי רבי

חייה ובי ר' אושעיה משבשתא היא ולא חותבו מינה בי מדרשא.

¹¹ *Baba Mezia*, 3 b.

¹² *Baba Kama*, 75 a.

¹³ Not in our texts.

¹⁴ Our texts have למח.

¹⁵ Comp. *Mishnah Shebuot*, VII, 3.

וחפים ליה לחובל ואמל' חבלת בי כי מודי ליה משלם על פי עצמו ניהו או
 בתביעותא דניחבל ויצא דתפס ליה וקאים קא משלם ליה הילכך לא דאמיא
 xiii הא מילתא להא מילתא כל עיקר: והא דאמ' ¹ ראמי בר חמא המגביה מציאת
 חבירו קנה חבירו הילכ' היא דקאמ' ר' אמל' רב אחא בריה דרב אויה לרב אשי דוקיה
 20 דראמי בר חמא מיהיבא ומשינן כמא' שינויי וסלקינן אלא שמע מינה
 המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו וכי חימא משום ראבא ראבא אימלך ²
 בעלמא קאמ' ושקולה בעל' דקא משקיל ליה לעולם אימלך ² לא קנה חבירו
 ומסקנא ³ קאמרינ' אמ' ראבא בר בר חנה ⁴ אמ' ר' יוחנן המגביה מציאה
 לחבירו קנה חבירו ואם תאמר משנותינו דאמ' תנה לי ולא אמ' ליה ⁵
 25 זכי לי: ואף רב נחמן הם הדין סבירא ליה דקאמ' ⁶ מילא ונתן
 לחבירו רב נחמן אמ' כרגלי מי שניתמלאו לו רב ששת אמ'
 כרגלי הממלא והוינין בה כמא' ⁷ ואמרינן במסקנא אילא הכא
 במגביה מציאה לחבירו קא מיפלגי רב נחמן ורב ששת מר
 xiv סבר קנה חבירו מר סבר לא קנה חבירו: מציאת פועל
 30 דקאמרינן ⁸ בקרקע עולם או ברש' הרבים אי נמי בקרקע שלבעל
 הבית בזמן שאין בעל הנית עומד עימו דקאמר' אמ' ⁸ עילא

Verso.

... שעומד בצד שדהו הו וכן אמ' ר' אסי וכן אמ' רבה בר בר חנה אמ' ר' יוחנן ⁹
 xv אבל אין עומד בעל הבית בעד שדהו מציאת פועל לעצמו: ורשאלת
 מאי איכא ¹⁰ בין נכוש עימי לעדר עמי לעשות עמי מלאכה היום כך הדין נכוש
 עימי קים שיעוריה וכן עדר עמי קים שעוריה והכי קאמל' בעל הבית
 5 לפועל נכוש עימי ד' ה' שעות וכן עדר עמי דכיון דכוליה דיומא לא
 משעביד ליה לבעל הבית בההיא שארא דשעות דלא משעבר ליה לבעל
 הבית כי משכח מציאה לעצמו והינו דקאמרינן מציאת פועל לעצמו אבל
 אמר לו עשיה עימי מלאכה היום כיון דמשעבר ליה כוליה דיומא מציאתו
 לבעל הבית לאו מובא איכא בין נכוש עמי לעדר עמי לעשות עמי מלאכה
 10 היום: ור' יוחנן אמ' האבא בעבר נוקב מרגלית עסיק דמלאכתו חשובה הרבה

¹ *Baba Mezia*, 8 a.² אימא לך =³ *Baba Mezia*, 10 a.⁴ Editions and MSS. read חייא בר אבא.⁵ This is also the reading of MS. M.⁶ *Bezah*, 39 a.⁷ כמיה =⁸ *Baba Mezia*, 11 a.⁹ *Baba Mezia*, 11 a. The reading of our fragment agrees with MS. M., comp. Rabbiniowicz, *Var. Lect.*, ad loc.¹⁰ *Baba Mezia*, 12 b.

דכיון דמישתכיר י' זוזי ביומא אין רבו רוצה לשנותו במלאכה אחרת
 ומסח דעתיה דבעל הבית לא משגיל¹ ליה לענין מציאה משום הכין
 מציאת פועל לעצמו; ראבה אמ' במגביה מציאה עים מלאכה דלא קא
 פחתא מלאכה דבעל הבית מש' הכא מציאת פועל לעצמו; רב פפא אמ'
 15 כגון ששברו ללקט מציאות והיכי דאמי דקפאי אנמא כוארי² דבהרי
 כוארי אשכחה לההיא מציאה ולא קאפסדא מלאכה דבעל הבית משום
 xvi הכין מציאת פועל לעצמו ודשאלת³ לפנים ולפני לפנים מאי ניהו הכין
 פירושה; אמ' ראבה⁴ זו אין צריכה לפנים האי שמעתא לא עמיקא ולא
 נפיש הוייה ולא צריכא עומקא דליבא אבראי אבראי דליבא אידוע
 xvii פירושה אמל' אביי טובא עמיקא וצריכא ג. י' דליבא; שטרי
 21 חלטאתא ואדרכתא⁶ חלטאתא שטרי⁷ כידמרגם לחלוטין;
 אדרכתא גברא דפקד מן דינא ולא יהיב מאי דאית עליה
 כתבינן לאידך אדרכ' אניכסיה: הנפק כגון דכתיב ביה כתבא דנן
 נפק לקדמנא ופסיק ביה דינא ולא שטרא דעדים בלכד דעדאן
 xviii צריך למיפק לבית דינא לקיומיה: מר אמ' חד' ומר אמ' חדא ולא
 26 פליג: הכין פירושה מי סברת חדא מילתא היא ופליגין
 אמורי על הדאדי מר אסיר ומר שארי מר מטמא ומר
 מטהר ופליגין על הדאדי הלין ב' ניהו מר אמ' חדא ומר אמ' חדא
 ולא פליג על הדאדי מר מורי בדמר ומר מורי בדמר;
 xix דקא קשיא לך דאין⁹ אדם חשוב הוא קאני ואין אינש זילא
 31 הוא קאני ואי אשה חשובה היא קניא אם כין מאן לא קאני

Recto.

הכין פירש דאמרינן¹⁰ לענין מציאה רכוב בשדה קנה בעיר לא קנה
 ומקש' רכוב בעיר אמאי לא קנה ומסקנא או נשיא או נאון או אב'¹¹
 דאדם חשוב הוא קני' כשהוא רכוב בעיר מאי טע' דלאו דרכיה לסגוי
 בכרעיה ואי אינש זילא היא כגון עבדא או מיכורי¹² או גאוסין¹³ או אינוש

¹ כשנר =

² This reading agrees with that of MS. Rome II.

³ *Baba Mezia*, 16 a.

⁴ Editions and MS. יוסף.

⁵ Read גווי.

⁶ *Baba Mezia*, 16 b.

⁷ Read שטרי כחיה, as given in the Geonic Collection שער זק, p. 90 a.

⁸ *Baba Mezia*, 11 a.

⁹ *Ibid.*, 9 b, on top.

¹⁰ *Baba Mezia*, 9 a-9 b.

¹¹ אב בית דין = אב'.

¹² = Pers. میخور "wine-bibber."

¹³ In Pers. "watchman."

5 דוילא נפשיה עליה קאני ואי אשה חשובה דלאו דרכה לסגויי בעיר
 בכרעה קאניא: אבל אנשים אמצעיים כגון תלמ' חכמ' או סוח' או בעלי
 בתים וכי היכי דאמרין טעיית מן אֹסאָ בא"נים¹ דדרכו להלך ברגלו
 xx בעיר לא קאני כשהן רכובין בעיר: ודשאלת² הי כי דאמי טובת הנאה
 אינה ממון לקנות ממנו בחליפין הכין פירוש כגון איתתא דזבינתה
 10 לכתובתה שוי ק' זווי בכ' זווי כי דאמרין בטעיית דרב כעבתין אמא
 להאָ ואמא עליהא³ או דאמרא ליה אי מאת בעל קמת לה כתובת אי ברשותאי
 שקיל לך שוי ק' בכ' ואי מיתא ההיא איתתא קמת לה כתוב' בחיזוקת בעל
 ואולי כ' זוויך וקאמר' לא אלימא הדא מילתא לקנות ממנה בחליפין רב
 xxi פפא אמ' דעת אחרת מאי ניהו: לפנים⁴ ר' יוחנן אמ' הנמושות⁵ כבר
 15 מפרשין האני דאזלו על תיגדא ומאי ניהו גבול על כל שדה ושדה ר' שמע'
 בן לקיש אומ' ליקט בתר ליקט לקט אחר לקט דלית בה ממשא אילא דבר
 xxii מועט תרארא⁶ הכי קאמל' ר' אבה לרב עמרם כגוף אמים בעולם
 שאן בו חלל דלא קא ידעת פירוש דשמעתא כל עיקר ובלשון קדר⁷ הוצאה
 xxiii שמו: טיבעא מכריז⁸ דלא מכריז לא כסף ולא מטבע סתם אלא
 xxiv מטבע שלמלך פלני ושלמדניה פלונית: מן הצאן ולא מן הפלגם⁹
 21 הכין פירושה שה בן שנה איל בן שתי שנים כגון שעברו יג' חדש או
 xxv יב' חדש יצא מכלל שה ולכלל איל לא בא ופלגם שמו: וששאל'
 היכי דאמי מינין הראוי לענין מעשר¹⁰ לענין מעשר בהמה דקאמר'
 כאיזהצד הוא עשה כונסו ועשה לו פתח קמן כדי שלא יהו ב' יוצאין בבת
 25 אחת ומינין בשבט א'ב'ג'ד'ה'ו'ז'ח'ט' יצא עשירי סוקרו בסיקרא ואומר
 זה מעשר יצאו ב' בתשיעי אף על פי שהוא קורא אותן ט' כיון ש...¹¹ פוטר
 עימו אחר שהוא ראוי לעשירי פוטר את כולם והינו מונין הדאדי
 xxvi ודשאלת¹² המוכר שור לחבירו ונמצא נגהן הילכ' כואתיה דרב או
 הילכ' כשמואל הכין חזינא דהלכת' כשמואל חדא דקיימא לן בעלמא¹³ רב
 30 ושמואל הלכה כשמואל בדיני ועוד קימין חכמין כואתיה דמניא¹⁴ שור

מן לִסָּא בְּאִים. ¹ Reading very doubtful, and as it stands gives no sense. "he who does not belong to the average classes of men," would fit very well after נאָסִין in l. 4. ² Baba Mezia, 11 b.

³ I am unable to explain this phrase satisfactorily.

⁴ The copyist was going to give Responsum XVI here, but reminded himself in time that he had written it on the previous page.

⁵ Baba Mezia, 21 b.

⁶ Ibid., 20 b.

⁷ Arabic?

⁸ Baba Mezia, 25 a.

⁹ Pesachim, 47 b.

¹⁰ Baba Mezia, 6 b, below.

¹¹ שריא.

¹² Baba Kama, 46 a; Baba Batra, 92 a.

¹³ Bekorot, 49 b.

¹⁴ Baba Kama, 47 b.

Verso.

שננה את הפרה ונמצא עוברה בעירה ואין ידוע אם עד שלא ננחה ילדה או
מישננחה ילדה משלם חצי נוק לפרה ורביע לולד דברי סמכוס וחכ' אומ'
המוציא מחבירו עליו הראיה: ותוב קאמ' אמ' ר' שמואל בר נחמני אמ' ר' יונתן¹
מנין למוציא מחבירו עליו הראיה שנ' מי בעל דברים יגש אליהם יגש ראיה
5 אליהם ואף רב אשי הם² הדין סבירא ליה כי בהי לא³ קשיא הא קרא מצרוך ליה
ומפיק ליה לדרב נחמן אבל למוציא מחבירו עליו הראיה כשמואל סבירא ליה
דקאמ' מתקיף ליה רב אשי הא מילתא למא לי קרא דכייב ליה ראשיה⁴ איהו⁵
אזיל לבי אסיא אלא קרא למאי אתא לכידרב נחמן הילכך מן הלן טעמ' בספסא⁶
דזבין לשחיטה וזבין לרידיא ובאקי⁷ בסכא וקם בדמי רידיא רב סבר בתר
10 רוביה אזיל ושמואל סבר כי אמרינן בתר רוביה אזיל ושמואל סבר כי אמרינן
בתר רוביה אזיל⁸ הני מילי לענין איסורא אבל לענין ממונא המוציא
מחברו עליו הראיה וכן הלכה: ודכתבת אי שמואל קשיא הא⁹ מום
אחד וסנפו בין המומין מאי קשיא הא שמואל והא המכר פרה לחבירו ר'
xxvii יוחנן לא שמ' ¹⁰ בכל התורה כולו גברא ¹¹ אנברא קא ראמית: והמוכר¹²
15 לחבירו ונמצא גנב או קובוסטום הגיעו הילכתא היא מאי טעמ' דלא
מותבינן תיובתא או סייעתא אלא מן מתנ' או מן בראיתא דהל' חיא
xxviii ודכתבינן¹³ זרעני גינה שאינן נאכלין נותן לו דמי זרעו ואף על גב דמתנ' קאתני
אפילו זרע פישתן אין חייב באחר' הקאמרינן בדוקא דגמרא תנא קמא
נמי הכי קאמ' זרע פישתן היא דאין חייב באחר' הא זרעוני שאין נאכלין
20 חייב באחריותן אימא הכין מסקאנא דכי יהיב ליה דמי זרעו יהיב ליה
דקא אמרינן מהו נותן לו דמי זרעו וכי תימ' קאתאני יש אומ' הוצאה
xxix יש אומ' יחיד הוא ויחיד ורבים הלכה כרבים¹⁴: וראמ' רב הונא אם בא
לנפח מנפח¹⁵ את כולו קיצותא כי דתני במתנ' המוכר פרות לחברו הרי זה

¹ is not in our text, but it is found in the MSS. of the Talmud, comp. Rabbinowicz, ad loc.

² The writer first abbreviated סבירא to 'הס', then changed his mind and wrote it in full.

³ Read לו.

⁴ Editions and MSS. read כאיבא or כיבא instead of ראשיה.

⁵ Editions omit איהו, but MSS. have it.

⁶ Read דפססר דבבן.

⁷ Read ויאקך or ויקר.

⁸ Repeated by mistake.

⁹ Baba Mezia, 80 a.

¹⁰ = שמענו.

¹¹ Erubin, 82 a, on top.

¹² Baba Batra, 92 b.

¹³ Ibid., 93 a-93 b.

¹⁴ Berakot, 9 a.

¹⁵ Editions and MSS.: לנפח מנפח.

מקבל עליו י' טטפות¹ לסאה וכ' מתנ' ואפילו עדשים דקאמר' עדשים
 25 איצטריכא ליה מהו דתמ' כיון דמיקר אקרו² להו אימ' ניקבל רובי³ קמלן⁴ דלא
 כולהו להים גבול דאמור רבנן במתנ' אבל כי אתנו עליה הכל לפי תנאו והא דרב
 xxx חונה בד אתנו עליה היא מקפא⁵ חמרא מעולה שבמעולין דראוי למישירייה
 בקידרא מרצופא⁶ דמיזרבן על קרנאתא⁵: חמרא גרועא דלית ביה
 xxxi אלא מראית בעלמא: ודכ'⁷ הא דאמ' ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוצדק
 30 דשאלת מן קדמ' לפרושה לך לכולה הכין פירושה שמרים

LOUIS GINZBERG.

¹ Read טיפות.

² Phonetic orthography for דמיעקר אעקרי.

³ Editions and MSS. read differently.

⁴ *Erubin*, 82 a, on top.

⁵ = מקפא, *Baba Batra*, 95 b.

Read פורצמא.

⁷ *Baba Batra*, 97 a.